

Měl jsem to štěstí, že jsem poznal profesora Malého v letech 1945–1950. Poslední roky svého života věnoval nadšené pedagogické práci. Po šestileté válečné přestávce ochotně přijímal pozvání k přednáškám i mimo rámec pražské přírodovědecké fakulty, hlavně při zakládání nových pedagogických fakult, ale těžištěm jeho činnosti zůstávala výchova mladých pracovníků, kteří se soustřeďovali kolem Antropologického ústavu Karlovy university. Vytvářel vědeckou školu v pravém slova smyslu. Jako nástupce a žák Matiegkův, Niederlův a Hrdličkův, vycházel z bohaté tradice, kterou oni založili, ale přinášel nové vlastní koncepce, které dnes po dvaceti letech charakterizují moderní biologickou antropologii v širokých souvislostech s jinými přírodovědnými i společenskovědními disciplínami.

Byl učitelem, který přitahoval. Jako zkušená vědecká osobnost k tomu měl nejlepší předpoklady. Rada studentů si zvolila antropologii za svoji specializaci proto, že ji učil Malý. V přednáškách byl řečníkem, který neztratil pozornost ani početného auditoria, ať šlo o jeho zásadně humanistický postoj k otázce lidských plemen, nebo jenom třeba o výklad nějakého anatomického detailu na kostře. V semináři se stával důvěrným vyprávěčem, zvláště když měl příležitost mluvit o svých životních a badatelských zkušenostech. A to bylo často, protože jich měl hodně. Pak se nám nechtělo ani jít domů. Vzorně pečoval o to, aby měl každý svou vlastní správnou představu o všem, o čem učil.

Sám na tabuli skoro nikdy nekreslil, ale měl vždycky velké množství diapozitivů, kterými ilustroval svoje výklady. Hodně demonstroval na modelech, preparátech a obrazech. Často procházel mezi lavicemi a trpělivě nám ukazoval ve vzácných exemplářích z ústavní knihovny. Ale když někdy v knize zalistoval a zatřásla se mu při tom ruka, trochu jsme se o něj báli. Vyzařovala z něho vlídnost a energie zároveň, a tak nás nemohlo ani napadnout, že jsme jeho posledními žáky. S oblibou přednášel také přímo ve sbírkách Hrdličkova muzea, aby mohl využít názorných pomůcek v největším počtu.

Na přednášky chodili kromě přírodopisců také medicí, právníci i teologové. Zvláštní přednáška bývala pro tělocvikáře a pro národopisce seminář. Pan profesor nosil na sobě bílý pracovní plášť, často s vyhrnutými rukávy a na nohách měl obyčejně bílé plátěnky. V tomto pracovním oblečení zůstal v paměti svých studentů.

Když jsme po letech měli možnost poznávat, při různých příležitostech doma i v cizině, význačné zahraniční antropology, setkávali jsme se s nimi jako se starými důvěrnými známými. Byla to zásluha našeho učitele, který nám je dovedl duchovně přiblížit a tím otevíral cestu k poznání vědeckých směrů v celém světě, i když cestování do světa bylo pro nás tenkrát nesnadné. Obvykle bývají jména cizích autorů pro studenty jen bezvýznamná slovíčka. Je to velmi obtížné, umět přiblížit člověka. Ale Malý toto umění mistrně ovládal. Neučil jenom pojmy a fakta, ale seznamoval také s myšlenkovými proudy a tím si jako pedagog získal životnost ještě na dlouho po svém tělesném skonu.

Byl stoupencem pravdy a jejího hledání. To sám vědomě zdůrazňoval a vedl své žáky ke kritickému hodnocení všeho. To platilo jak pro objevy v přírodních vědách, tak i pro jevy společenské. Varoval před přeceňováním jakéhokoli poznatku a upozorňoval na význam etických hodnot. „Buďte kritičtí, buďte přírodovědci,“ říkal. I ve vývoji vědy se uplatňuje časový faktor a uplatňují se i módní směry. Umět se v tomto vývoji orientovat, je možné jen pro toho, kdo zůstává kritickým, nestane se dogmatikem a nepřestává hledat pravdu. V tom smyslu dnes chápeme slova svého učitele, když s vděčností vzpomínáme na snědou a usměvavou tvář profesora Malého.

J. Suchý

PROFESSOR M. MALÁN

1900–1968

On the 13th of October, 1968, M. Malán, Ph. D., Dr. med. biol., emeritus professor, former Director of the Institute of Anthropology, Kossuth Lajos University, Debrecen, President of the Anthropological Section of the Hungarian Biological Society, and nestor of Hungarian anthropologists, died.

He was born at Zólyom, on the 16th of September, 1900. He studied in Budapest, and in 1920 he worked as a demonstrator and later as first assistant lecturer to Professor M. Lenhoseék, anatomist at the Institute of Anthropology. During this time he systematized the famous craniological collection of Professor A. Török. In 1930 he founded an Anthropological Laboratory at the College of Physical Education in Budapest, and gave anthropological lectures there until 1942. In 1937 he became unsalaried university lecturer, and in 1942 was appointed professor at the Kolozsvár University, where he founded a modern Institute of Anthropology and initiated the publication of a periodical entitled "Múzeumi Füzetek".

From 1946 to 1948 he was the head of the Anthropological Section of the Budapest Ethnological Institute, and from 1949 to 1963 research fellow at the Anthropological Department of the Museum of Natural History. He organized several anthropological exhibitions during that period. In between, from 1946 to 1952 he lectured anthropology to students of ethnography and archaeology at the University of Budapest, and from 1948 to 1953, to students of biology at the University of Debrecen. He was the head of the Anthropological Institute at the latter, where he once again organized the Institute, promoted research and established a popular school. The periodical "Anthropologiai Közlemények" (Anthropological Papers), was started by him, and he was its editor for fifteen years.

In 1956 he took the scientific degree of "Candidate of Biological Sciences", and in 1963 he was appointed professor at the Kossuth Lajos University, Debrecen, and the head of the Institute of Anthropology. He retired from there in 1967, but for his serious illness he enjoyed his retirement only for a short time.

Throughout his life, Professor Malán's enthusiasm for his specialised branch of science produced a fruitful career. He worked a great deal in the field of physical anthropology, and from the very beginning of his career he was interested